

Oponentský posudek diplomové práce

Jiří Kalát: Příklady zobrazování muslimů (Arabů, Turků atd.) a „Orientu“ v českých filmových pohádkách a jejich stereotypy před a po roce 1989. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha 2021, 115 str. + Přílohy.

V předložené diplomové práci se Jiří Kalát zabývá z historicko-sociologického hlediska zobrazováním muslimů a Orientu v českých filmových pohádkách. Podniká rozsáhlou mikroanalýzu vizuálních dokladů ke zvolené problematice. Do hry zde vstupují různé unifikované postavy „cizích“.

Za pozornost stojí, že závěrečná práce Jiřího Kaláta je vhodně členěna na kapitoly a podkapitoly. Přínos práce lze spatřovat mimo jiné v detailní analýze zvolené problematiky, vycházející hlavně ze 172 českých filmových pohádek. Byly sledovány ozvuky a zmínky muslimské a orientální tematiky ve filmech. Orient je v nich podle autora práce často zobrazován „jako místo zaostalé i nemoderní a je spojován s určitou smyslností či pudovostí“. Autor diplomové práce na závěr konstatuje: „Z toho tedy vyplývá, že skrze filmové pohádky se k nám dostává mnohem častěji negativní obraz pohádkového světa Orientu.“ S tímto tvrzením lze souhlasit.

Celou problematiku bych však nechápal tak zaostřeně jako autor diplomové práce. Obecně řečeno, folklor má mezinárodní povahu; uvádí se, že komunikační trasy a migrační proudy byly značně rozsáhlé. Bez vlivu na ústní podání nejsou ani jednotlivá válečná tažení osmanských Turků do Evropy a zábor mnoha území. Krutost a násilí turecké expanze se promítlo i do pověstí a balad zachycujících v nich i únosy dívek Turky apod. Je pravda, že vždycky dochází ke zkreslení prostřednictvím stereotypů, představ a názorů. Ostatně lidé si vytvářejí světy reálné, možné a fiktivní. Specifické narativní kontinuum zachycují vyprávění o Hodžovi Nasreddinovi, v nichž je tento hrdina podáván jako šprýmař, mudrc, chytrák i hlupák zároveň. Jde svým způsobem o ambivalentní postavu. Navazovalo se tu na starší podání perská, indická a levantská. (Viz Miloš Mendel (ed.). *Tucet tváří Nasreddinových*. Praha: Vyšehrad 1990.) Jinak pohádky Tisíce a jedné noci vycházely z ústně tradovaných příběhů a stávaly se literárně fixovanými, tak trochu vysokou literaturou. Nikdy nezůstávají jen u jednoho žánru. (Viz orientalista Felix Tauer – překladatel těchto příběhů.)

Vysoce je nutné hodnotit tu skutečnost, že autor ve svém pojednání projevuje značnou snahu přímo detailně obsáhnout zvolenou problematiku. Lze mu přičíst k dobru smysl pro

přehlednost a soustavnost výkladu. Konkrétní přínos jeho závěrečné práce spočívá v tom, že se snaží o určitou komplexnost a kontextovost rovněž z hlediska historické sociologie.

Celkově vzato diplomová práce Jiřího Kaláta se vyznačuje jasnou a promyšlenou metodou, teoretickou fundovaností a metodologickou připraveností, jakož i schopností klást otázky. Dále práce přináší řadu původních postřehů a svědčí o autorově náležité erudici, přičemž úroveň teoretické připravenosti se nápaditě promítá do způsobu výkladu. Lze ocenit i přehlednost a čtivost pojednání. K obsahové a formální stránce nemám jako oponent žádné zásadní výhrady ani připomínky.

Závěr: Jde o zdařilý výkon, který si plně zaslouží stát se podkladem pro obhajobu. Předložená diplomová práce splňuje náročná kritéria, navrhuji hodnocení známkou v ý b o r n ě .

V Praze dne 1. června 2021

Doc. PhDr. Bohuslav Šalanda, CSc.

